

BRİTANYA CUMHURBAŞKANI SEÇİMİ İLK TUR ANALİZİ

I. ÖZET

Britanya'da Cumhurbaşkanı seçimi 2/3 Ağustos 2014 tarihlerinde tek merkezde, Londra Kensington Olympia Central'da gerçekleşmiştir.

Britanya'da kayıtlı olan seçmen Sayısı: 79.614 seçmenden, 5.104'i 57 adet sandıkta oy kullanarak katılım oranı %6.4 düzeyinde olmuştur. Kullanılan 5104 oyun 5078'i geçerli sayılmıştır.

Birinci ve ikinci gün sonunda toplanan 502 seçim zarf tutanağı sayıları; ilk günün sonunda toplam 2369 oy ve ikinci günün sonunda da 2735 oy kullanılmış toplam sayının 5104 olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun YSK'nun sayımı ile uyuşmadığı görülmüştür. YSK'nun web sayfasında bu sayı 5105 olarak açıklanmıştır. Fazla olan zarfın takibi yapılmamıştır.

Seçim öncesinde İngiltere'nin oyları olarak yaklaşık 50 kişiye müşahit eğitimi verilmiş ve 10 kişiye de kısa bir eğitim seçim günlerinde verilmiştir. Gönüllülerimizden iki gün boyunca 60 kişi müşahit ve sandık kurul üyesi olarak görev almıştır. Müşahitlerimizden iki gün boyunca toplam 25 kişi parti görevlilerinin gelmemesi nedeniyle sandık kurulunda görev yapmışlardır.

İlk günün sonunda 502 zarf sayım tutanağınının 51 tane orijinaline ve 6 tanede fotoğraflama yolu ile kopyasına, ikinci gün ise 55 tane orijinaline ve 2 tane kopyasına ulaşılmıştır. Her iki günde 57 sandığın zarf sayım tutanaklarına ulaşılmıştır.

En yüksek oy 61 zarf ile A35 ve B19 nolu sandıkta ve en düşük oy ise 31 zarf ile A16 nolu sandıkta kullanılmıştır.

II. İZLENİMLER

Seçim yeri ve randevu sistemi:

Sandıkların Birleşik Krallık'ta sadece İngiltere, Londra'da ve Londra'nın merkezinde olmayan Kensington Olympia semtinde yer alması, ülkenin çeşitli şehirlerinden gelen seçmenlerin zorlanmasına neden olmuştur.

Birçok seçmenin randevu alma sisteminden haberdar olmadığı görülmüştür. Aynı şekilde, randevu almadıkları takdirde kendilerine Seçis tarafından otomatik randevu atanacağından ve sadece o gün oy kullanılabileceğinden habersiz oldukları gözlemlenmiştir.

Seçis sisteminin randevuyu onaylamadan, randevu gün ve saati seçili bir şekilde ekran çıktısının alınmasına izin vermesi nedeniyle, randevu aldıklarını zanneden birçok vatandaşımız, oy kullanmadan geri dönmek zorunda kalmıştır. Büyük çoğunluğu başka şehirlerden 2-3 saat yolculuk yaparak seçim yerlerine ulaşan seçmenlerden, 2. gününde tespit edebildiğimiz 100 civarında seçmen adına YSK'ya hitaben bir bilgilendirme dilekçesi hazırlanarak Seçim Komisyonu'na tarafımızca sunulmuştur. Seçmen kütüğü aynı adrese bağlı olan ailelere ayrı ayrı günlerde randevu verildiği gözlemlenmiş, bu nedenle aile fertlerinden bazıları, oy kullanamadıklarını söyleyerek şikayette bulunmuşlardır.

Seçim sırasında gözlemlenen usulsüzlükler:

Seçimin ilk günü aday/parti müşahitleri olarak binaya, seçim alanına giriş esnasında müşahit arkadaşlarımıza ya da sandık görevlilerine kimlik ve müşahit kartları sorulmamıştır, söz konusu durumun tutanak ile komisyona iletilmesinin ardından diğer gün aynı sorun yaşanmamıştır.

Seçimin ilk günü olması gereken seçim kurul sayısı tamamlanmadan oy pusula paketleri açılmaya başlanmış, müşahitlerimizin uyarıları ile usulsüzlük engellenmiş ve kurulun tamamlanması için Müşahitlerimiz yardımcı olmuşlardır.

Geç alınan oy çuvaları, kurulun tamamlanmaması, mühürlerin yaşattığı okunmama problemi ve gereken eğitimin tam alınmaması/mevzuatın okunmamasından kaynaklanan sebeplerden dolayı, oy kullanma işleminin başladığı saatte zarf ve pusula sayımının bitmediği gözlemlenmiştir.

Seçim Komisyonu'nun inisiyatifi ile gelen seçmenlerin daha fazla beklememesi için sayım işlemi bitmeden, oy kullanılmasına izin verildiği gözlemlenmiştir.

Seçim başlamadan önce komisyon üyelerinden birinin, müşahitlerin hangi partilerden geldiğini görmek istedikleri ve bu nedenle müşahitlerden müşahit kartlarını yakalarına takmalarını istediği görülmüştür. Müşahitlerimizin, komisyon başkanına, sandık başında kimsenin oy kullanacak seçmeni etkilememek adına üzerinde herhangi bir siyasi simge taşıması gerektiğine dair mevzuatın ilgili maddesini hatırlatması üzerine uygulama sona ermiştir.

Seçim alanının genelgede belirtildiği üzere 15m kare alan içerisinde olması gerekirken, masaların birbirlerine çok yakın olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumun seçim sırasında yoğunluk olmadığından dolayı sorun yaratmadığı gözlemlenmiştir.

Seçimin 1. günü özellikle partili sandık kurul üyelerinin gelmemesi nedeniyle, müşahit arkadaşlarımız birçok sandık kuruluna girerek daha doğrudan gözlem yapma ve sandık kurulunun kararlarına aktif olarak katılma şansı bulmuşlardır. Müşahitlerimiz sandık kuruluna girip kurulun değiştiğine dair tutanak tutulduktan sonra, bazı partilerin kendi üyelerini aynı kurula sokmaya çalışarak müşahitlerimize baskı uyguladıkları gözlemlenmiştir. Müşahitlerimiz tarafından mevzuata göre böyle bir değişikliğin yapılamayacağı belirtilmiş ve ısrarını sürdüren partililerin, zarf/pusula sayımını tekrarlayarak tutanaktaki rakamları imzalayıp teyit etmeleri istenmiştir. Sayımı yinelemek istemeyen partili üyeler kurula katılım isteklerini geri çekmişlerdir.

Bir seçmen cep telefonu ile kabine giremeyeceği ikaz edilmesine rağmen kabinde fotoğraf çekmiş, tutanak tutulmuştur.

Tercih mührü, seçmen tarafından sandık alanı dışına götürülmüş, usulsüzlüğün anlaşılması sonucu seçmen aranarak mührü geri getirmesi istenmiş, 30 dakika sonra mühür geri getirilerek, tutanak tutulmuştur.

Bazı seçmenlerin oylarını aleni bir şekilde oy kullandıkları görülmüştür. Yapılan ikazlara rağmen oyunu açık bir şekilde kullanan bir seçmenin durumu tutanak ile kayıt altına alınmıştır.

Seçimin ilk günü kimlik kontrolleri sırasında TC kimlik no'lu pasaport ya /yada nüfus cüzdanı olmayan ve yeni fotoğrafı ile bu belgeleri sunamayan kişiler, İngiliz ehliyeti ya da benzer kimlik belgesiyle oy kullanmış, söz konusu usülsüzlük seçimin 2.gününde önlenmiştir.

Bazı sandıklarda zarflara basılan sandık mühürlerinin zarfların yanlış yüzüne basılması nedeniyle, bu zarflar geçersiz kabul edilmiştir. Ancak bu zarfların bazılarının seçmenler tarafından oy verme sırasında kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Söz konusu zarflar sandığa atılmış olduğu için bu durum tutanak ile kayıt altına alınmıştır.

Bazı sandıklarda sandık mühürlerinin ayırdedici bir şekilde basılmadığı (mürekkebin fazla çıkmaması nedeniyle silik damgalanması ve sandık numarasının anlaşılması ya da çok fazla mürekkep olması nedeniyle mürekkebin pusula ve zarfın çeşitli yerlerine bulaşması durumları) tespit edilerek söz konusu hata şikayet tutanağı ile belgelenmiştir.

Kullanılan zarflar:

Birçok oy zarfının ve pusulanın çok ince kağıttan yapılması sebebiyle, pusulanın katlanması durumunda mürekkebin dağılacağını anlaşılan, verilen oyun zarfın dışından belli olduğunu, belirten yoğun seçmen şikayeti aldık. Şikayette bulunan seçmenler, gönüllülerimizin de yardımları ile Seçim Komisyonu'na bireysel şikayet dilekçelerini sundular.

Mevzuat /prosedür konusunda bilgi eksikliği:

Birçok sandık kurulu üyelerinin seçim ile ilgili mevzuata hakim olmamaları ve/veya seçim usulleri hakkında eksik bilgi sahibi olmaları, bir kısmının kendilerine verilen 202 no`lu genelgeyi okumamaları ve kapsamlı olmayan eğitimin sadece sandık başkanlarına sağlandığı, mevzuattaki diğer genelgelerin ve seçim kanununun kurul tarafından bilinmediği içinbu durum müşahitler ile kurul arasında yetersiz kanuni bilgiden kaynaklanan zaman zaman anlaşmazlıklara yol açtığı ayrıca parti görevlilerin eğitime tabi tutulmadığı gözlemlenmiştir.

Gurbetin Oyları (GO) ekibinden müşahitlerimizin usule aykırı uygulamalar karşısında yaptıkları şikayet ve itirazlar, bu hukuki yolların ne olduğunu çoğu zaman bilinmeyen kurul üyeleri arasında bazen panik, bazen kızgınlık, bazen de korku haline ve şahsi algılanmasına sebebiyet vermiştir.Bazı durumlarda mevzuat ve uygulama hususundaki sorunlar komisyon üyeleri ya da başkonsoloslar aracılığıyla giderilebilmiştir. "Hukukun Güvenliği İlkesi" olabildiğince korunmuştur.

Basın Özgürlüğü:

Şeffaf seçimleri demokrasinin "olmazsa olmaz"ı olarak gören Gurbetin Oyları, basın özgürlüğünün seçim süresince sağlanmasını şeffaf seçimlerin ayrılmaz bir parçası olarak görür. 298 Sayılı, seçimlerin temel hükümlerini içeren kanunun 82/1 maddesi ve yurt dışı seçimlerinin düzenleyen YSK'nın 202 sayılı genelgesinin 22/2 maddesinde "Medya mensuplarının; sandık çevresinde, sandık başı işlemlerine engel olmamak şartıyla, haber amacıyla görüntü almaları ve bilgi elde etmeleri serbesttir." ifadesi yer almaktadır. Basın mensuplarının seçim alanına girmesi ve basının görüntü almasına oy verme işlemi süresince izin verilmiştir. Kamunun gözü kulağı olan basının seçimi birebir,

yakından ve sürekli takibi bireyin seçim sistemine olan güvenini artırmış ve temiz seçimlerin de güvencesi olmuştur

Sandık Kurulu Üyelerinin Çalışma Şartları:

Seçim sebebiyle sandık kurulu üyelerinin seçimler öncesinde bütün izinlerinin iptal edilmesi, kesin dönüş yapacak olan memurların dönüş tarihlerinin ertelenmesi, Türkiye'ye gitmiş olan memurların acilen geri çağırılması ve mutlaka görev çıkacak asla plan yapmayın denilerek yaptıkları planları iptal eden memurlara ise görev çıkmaması durumları, çalışan memurların çalışma isteklerinin kırılmasına sebep olmuştur. Yeterli miktarda harcırak alamamaları ayrıca sabah en geç 6.30'da işbaşı yapan ve akşam en erken 6.30'a kadar çalışan memurlara yiyecek ve içecek temin edilmemiştir. Bu çalışma şartları birleştiğinde çoğu kişide bir an evvel bitirelim de gidelim düşüncesini doğurmuş ve seçim öncesi yapılması gereken işlerin, oy verme işleminin, zarf sayım ve döküm işlemlerinin üstün körü ve gelişi güzel yapılmasına sebep olmuştur.

Komisyon Üyeleri:

Taşıma ve saklama komisyonunun üyeleri seçim alanlarında etkin rol oynamış ve çekişmeli durumlarda YSK ile irtibatı da asıl görevlerinin yanında sağlamışlardır. Bu durum seçim günü oy verme işleminin aksamasına da engel olmuştur.

Acil Durumda Müdahale:

Göze çarpan bir diğer önemli konuda acil durumlarda müdahalede bulunabilecek bir sağlık ekibinin ve ambulansın etrafta hazır bulunmamasıdır.

Sandık Başında Kullanılan SEÇSİS Programı:

Oy verme işlemi sırasında Seçsis aşağıdaki şekilde işlemektedir:

- 1) Seçmenin TC kimlik numarası sisteme girilir ve sorgulama sonucunda nüfus kayıt bilgilerinin bulunduğu bir sonuç penceresi çıkar.
- 2) Bu sonuç penceresinde eğer seçmen doğru randevu tarihinde ve doğru sandıkta sorgulanmışsa başka hiçbir uyarı çıkmamaktadır. Bu durumda bu pencerede sağ alt köşede "Oyu Kaydet" butonu vardır ve seçmen oyunu sandığa attıktan sonra bu butona basılarak sisteme kaydedilir.
- 3) Seçmenin TC kimlik numarası sorgulaması eğer yanlış randevu tarihinde ya da yanlış sandıkta yapılırsa nüfus kayıt bilgilerinin olduğu sonuç penceresi yine çıkar fakat bu bilgilerin alt tarafında (kırmızı renkte fakat bazen sandık kurulu üyelerinin gözünden kaçabilecek kadar küçük puntolarla) Randevu tarihi yanlıştır/ Bu tarihte oy kullanamaz/ Bu sandıkta oy kullanamaz vs. gibi notlar çıkmaktadır. Böyle durumlarda sağ alt köşedeki "Oyu Kaydet" butonuna tıklanamaz.
- 4) Seçmen, randevu tarihi ve sandığı doğru ise oy kullanmak üzere kabine gönderilir.
- 5) Bu sırada seçmenin Ad Soyad, TC Kimlik No ve Baba Adı bilgileri sandık kurulunun bir üyesi tarafından seçmen listesine yazılır.
- 6) Seçmen oyunu kullanıp kabinden çıktıktan sonra zarfı sandığa atar.

7) Oyunu sandığa atan seçmene seçmen listesine adı yazılmış olan sıraya imzası atılır, “Oyu Kaydet” butonuna tıklanarak sisteme kaydı yapılır ve kimliği iade edilir.

8) Bizim gözlemlediğimiz kadarıyla randevu tarihinde gelmeyenler için oy kullandırtmama kuralı çok sıkı bir şekilde tavizsiz işlemiştir.

Seçsis, o seçim günü boyunca sisteme kaydedilmiş, oy kullanan seçmen sayısını, gün sonunda eldeki manuel seçmen liste ile kıyas yapma imkanını tanımıştır. Söz konusu sayılara rapor bulma kısmından ulaşmak gerekmektedir. Fakat sandık kurulu üyeleri bu kısma nasıl erişeceklerini bilmedikleri için bu kıyaslamayı oy sayımı aşamasında yapamamışlardır.

Her sandığa ait seçmen listesi seçim çevresinde daha önceden hazırlanmış şekilde bulunmamaktaydı. Bu nedenle seçim listeleri mevzuata aykırı olmasına rağmen seçim alanının dışına asılmamıştır. Söz konusu seçmen listesi sandık başında da basılı şekilde bulunmamaktaydı. Oy veren seçmenlerin kaydı elle yazılan bir liste hazırlanarak tutulmuştur. Bu Seçsis ile birlikte ele alındığında oy sayım sonuçlarının kontrolünü zorlaştıran bir durumdur. Seçmenlerin doğru sandıkta oy kullanıp kullanmadıkları ancak elle yazılan ve imzalanan bu seçmen listelerinin, sandıkta kullanılan oyların ve bu sandıkta Seçsis’te kayıtlı seçmenlerin kıyaslanmasıyla bulunabilir.

Bu kıyaslama aynı zamanda sistemde kayıtlı oy vermiş seçmen sayısı ile seçmen sayısına imza atmış seçmen sayısı arasında hata olduğu durumlarda da önemli olacaktır. Zira gün içerisinde bazı durumlarda VPN bağlantısının kopması sandık görevlileri tarafından fark edilmeyince, kullanılan oyun sisteme kayıt edildiği kanısına varılmıştır fakat bu oy aslında Seçsise işlenmemiştir. Birkaç saniyelik kopmalarda olabilecek bir senkronizasyon sorunu birçok sandıkta kayıt edilen oy sayısı ile aslen oy veren seçmen sayısında değişiklik olmasına sebep olabilir.

III.ÖNERİLER

Seçim öncesi öneriler:

1) Eğitim: Seçim öncesinde hem seçmenin hem de sandık kurulu üyelerinin mevzuat hakkında bilinçli ve eğitilmiş olması çok önemlidir. Uzun vadeli planlarımız arasına sadece müşahitleri değil sandık kurulu üyeleri ve seçmenlere de eğitim vermemizi eklemeyi öneriyoruz.

2) Randevu sistemi: Seçim öncesi randevu alma aşamasında; seçmenlerin hepsinin bilgisayar/internet kullanmaması nedeniyle, sadece online değil, sistem tarafından bir gün atanarak seçimlerden en az bir hafta önce posta ile seçmenlere ulaştırılması önermeliyiz. Gönderilen bildiri seçmenin sadece randevu gününde oy kullanabileceği mutlaka belirtilmelidir. Gün ataması sırasında, aynı ikametgahta ki aile bireylerine aynı günün atanmasına özen gösterilmelidir. Burada vatandaşların bu şekilde randevu almaya daha yatkın olduğu görülmüştür. Bu konuda YSK ya da konsoloslukların online randevu alınan tarihlerde bir de çağrı merkezi kurup isteyen vatandaşın telefonla da randevu alabilmesi sağlanmalıdır.

3) Seçim öncesi randevu sistemi vatandaşlara çok iyi şekilde duyurulmalı ve randevu sisteminin nasıl çalıştığı ayrıntılarıyla açıklanmalıdır. Randevu tarihinden farklı zamanda oy kullanmak isteme sorunu, çoğu zaman seçmenlerin kendilerine randevu aldıklarını zannedip bu işlemin son adımına kadar

gelmeden sayfadan çıkmaları sebebiyle gerçekleşmiştir. Randevu alma işlemi sırasında online prosedürün nasıl işlediği ve bu esnada hangi belgelerin gerekli olduğu (örneğin bu esnada pasaport yerine yanımızda TC kimlik belgesinin bulunması zorunludur) açık ve net olarak işlem öncesinde bütün randevu alacaklara açıklanmalıdır. Ayrıca randevu aldıktan sonra atılan teyit maili, isteğe bağlı değil mecburi gönderilmelidir

4) Seçim yeri: Seçimin merkezi bir alanda gerçekleştirilmemesi katılımı sınırlayıcı faktör olmuştur, Londra dışında yaşayan vatandaşlarımızın da oy kullandığı dikkate alındığında, şehirlerarası tren istasyonlarına yakın, daha merkezi bir bölgede seçimin gerçekleştirilmesi katılımı arttıracaktır.

5) Görevlilerin seçim alanına girişi: Bina girişine güvenlik görevlilerince kuyruk koridoru oluşturulmalı, en az 3 güvenlik görevlisi kuyruğun düzenli akışından sorumlu olurken, en az iki kişi de görevlilerin belge ve kimliklerini kontrol etmelidir. Seçim alanının girişinde yön gösteren levhalar ile birlikte görevliler ve seçmenler, seçim alanına yönlendirilmelidir.

6) Kullanılan mühür/ pusulaların kalitelerinin iyileştirilmesi: Kullanılan mühür çok silik çıkmakta veya pusular üzerinde dağılarak, oyu geçersiz kılabilmektedir, bu nedenle kullanılan mühürün ve aynı şekilde çok ince plan pusulanın kalitesinin iyileştirilmesi gerekmektedir.

Seçim sırası öneriler:

1) O güne randevusu olan kişilerin tam listesinin sandığın bulunduğu bölgeye asılması ve bu listelerin sandık başlarında seçmenin imzalaması için hazır bulundurulması.

2) Mutlaka her seçim bölgesinde seçim ile ilgili genelgeler (202, 138 ve 139) ve seçim kanunu (298) basılı olarak bulunmalı ve sandık görevlilerinin bu konuya hakim olmasalar bile geçerli olan mevzuatın bu genelgeler ve kanunlar olduğu bilincinin olması zorunludur.

3) Seçim sırasında müşahitlerin gözlem görevlerini yerlerine getirmelerine kesinlikle engel olunmamalıdır. Gurbetin Oyları olarak bizim ileriki günler için önceliğimiz her seçim bölgesinde tüm sandıklara yetebilecek sayıda gönüllü müşahite ulaşmamızdır.

4) Seçim esnasında seçim salonuna basın izin verilmesi ve basının orada devamlı bulunması çok önemlidir. Bu konuda hem basının hem de sandık komisyonlarının farkındalığının artırılmasına çalışılmalıdır.

5) Bir dahaki seçimler için yukarıda zor şartlarda çalıştıklarını belirttiğimiz partili olmayan sandık kurulu üyelerine de yemek ve yeterince içecek dağıtılmalıdır.

Seçim sonrası öneriler:

1) Vatandaşlarımızın parti görevlilerinin ve müşahitlerin seçmen ve oy bilincinin önemini sadece seçim zamanı değil sonrasında da devam etmesini sağlamak için iş birliği içinde çalışmalıyız.

2) STK ve partilerle iş birliği yaparak onları bu konuda eğitmeye açık olduğumuz, gerekirse eğitimler verebileceğimiz belirtilmelidir.

3) Gelecekteki seçimler için birçok gelişmiş ülkede kullanılan denenmiş, güvenli ve tasarruflu bir yöntem olan mektupla oy kullanımı alternatifi de düşünülmelidir.

IV. SONUÇ

İngiltere'nin Oyları olarak yaşanan tüm zorluklara rağmen çalışan müşahitlerimiz çalışma disiplinleri ve bilgi düzeyleriyle diğer yetkililerin ve müşahitlerin büyük beğenisini ve takdirini kazanmışlardır. Seçim bitiminde bir çok sandık kurulu üyesi övgülerini ve minnettarlıklarını dile getirmişlerdir.

Sonuç olarak katılımın beklenenin çok altında kaldığı yurt dışı seçimlerinde Gurbetin Oyları gönüllüleri tanıklık, kamuoyunu bilgilendirme ve yasal yollardan hakkını arama görevini eksiksiz bir şekilde yerine getirmiştir. Gönüllü müşahitlerimiz zarf sayım tutanakları sonuçlarının % 100'ünü elde etmiştir. 10 Ağustos'ta Ankara'da Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulu'nda gerçekleşen yurt dışı oylarının sayımı da TO gönüllülerimiz tarafından takip edilen ve bizim gönderdiğimiz verilerle karşılaştırılmıştır.

